
Sázky na Fermata nebereme

Sázky na Fermata nebereme

LIDOVÉ NOVINY

Zhruba dvě stovky matematiků bez dechu sledovaly tabuli. Pouhá čtvrtina z nich se však dokázala v záplavě řeckých symbolů a složitých výpočtů zcela orientovat. Ostatní jen doufali, že se stanou svědky události vpravdě historické.

V Cambridgi se 23. června 1993 odehrávala nejdůležitější matematická přednáška století. Rozruch nastal už o den dříve. Zprávy přicházející elektronickou poštou naznačovaly, že by přednáška mohla vyvrcholit vyřešením nejslavnějšího matematického problému, Velké Fermatovy věty.

Sázkaři měli podezření

To, že se takové zvěsti čas od času objeví, není nic výjimečného. Na téma Velké Fermatovy věty toho už matematici u čaje ve společenských místnostech všemožných univerzit řekli dost a dost, počítaje v to i dohady, kdo by se tak asi řešením problému mohl zabývat. Často se přihodilo, že z takových nezávazných hovorů vznikly zaručené zprávy o úspěšném řešení problému, ale ve skutečnosti se nikdy nestalo nic, co by opravdu stálo za řeč.

Tentokrát to však bylo jiné. Jeden z cambridgeských studentů byl natolik přesvědčen o pravdivosti dohadů, že chtěl u sázkaře vsadit 10 liber na to, že Velká Fermatova věta bude do týdne dokázána. Sázkař však pojal jakési podezření a sázku odmítl. Ten den to byl již pátý student, který si chtěl vsadit na stejnou věc. Přes tři století nedala Velká Fermatova věta spát nejlepším mozkům planety, a teď už dokonce i sázkaři začali mít podezření, že bude co nevidět dokázána.

Profesionální život matematika je krátký

Tři tabule už byly pokryty matematickými symboly a přednášející udělal malou přestávku. Smazal první tabuli a pokračoval ve výpočtech. Každý další řádek představoval malý krok směrem k cíli, ale ani po třiceti minutách přednášející neoznámil, co vlastně dokazuje. Profesoři, namačkaní v první řadě, dychtivě očekávali, kam přednáška směřuje, a vzadu postávající studenti po očku sledovali své starší kolegy, jestli jim nenaznačí, k čemu se vlastně spěje. Sledovali úplný důkaz Velké Fermatovy věty, nebo jim přednášející sděloval pouze nějaký částečný výsledek?

Přednášejícím byl Andrew Wiles, plachý Angličan, který koncem osmdesátých let přesídlil do Ameriky, kde přijal profesuru na univerzitě v Princetonu a získal reputaci jednoho z nejtalentovanějších matematiků své generace. V posledních letech nicméně téměř zmizel z každoročního kolotoče konferencí a seminářů, a jeho kolegové pojali podezření, že Wilesova vědecká kariéra je u konce. Není neobvyklé, když výjimečný mladý talent „vyhoří“.

Jak jednou řekl Alfred Adler: „Profesionální život matematika je krátký. Matematik se jen výjimečně zlepší po svém pětadvacátém nebo třicátém roce. Pokud do té doby vykonal málo, už toho moc nevykoná.“

V případě Andrewa Wilese to však neplatí. V úctyhodném věku čtyřiceti let má za sebou sedm let práce v naprosté izolaci s cílem vyřešit největší problém matematiky. Zatímco si kolegové o něm mysleli, že profesionálně upadá, dosahoval Wiles fantastických výsledků, zaváděl nové postupy a prostředky, které se teď odhodlal předvést i ostatním. Wilesovo vysoce riskantní rozhodnutí pracovat v naprosté izolaci je něčím v historii matematiky naprosto neslýchaným.

Matematici si své objevy nechraňují patenty a matematické katedry všech světových univerzit jsou nejotevřenější pracoviště světa. Matematická komunita je hrdá na to, že si její členové vzájemně sdělují své myšlenky, a společně trávené přestávky v práci se staly denními rituály, během kterých se nad šálkem Earl Greye a sušenkami diskutuje o problémech.

Proto je dnes běžné, že jsou matematické články publikovány více autory či celými autorskými týmy, které se pak podělí i o slávu z objevu. Kdyby se však Andrewovi Wilesovi povedlo objevit důkaz Velké Fermatovy věty samostatným výzkumem, patřilo by jedno z největších ocenění v matematice pouze jemu. Za utajení však musel zaplatit tím, že nemohl o žádné ze svých myšlenek s nikým diskutovat. Proto nebylo vyloučeno, že mohl udělat nějakou fundamentální chybu.